

NIHILISME

DE WORTEL VAN DE REVOLUTIE
VAN HET MODERNE TIJDPERK

V. SERAFIM ROSE

U I T G E V E R I J O R T H O D O X L O G O S

NIHILISME

DE WORTEL VAN DE REVOLUTIE
VAN HET MODERNE TIJDPERK

UITGEVERIJ ORTHODOX LOGOS

NIHILISME

DE WORTEL VAN DE REVOLUTIE VAN HET MODERNE TIJDPERK

V. Serafim Rose

Vertaald door Kevin Custers

Boekontwerp door Max Mendor

© 2020, Uitgeverij Orthodox Logos, Nederland

www.orthodoxlogos.com

ISBN: 978-9-49222-411-8

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

V. SERAFIM ROSE

NIHILISME

DE WORTEL VAN DE REVOLUTIE
VAN HET MODERNE TIJDPERK

UITGEVERIJ ORTHODOX LOGOS

INHOUD

VOORWOORD VAN DE REDACTEUR	7
I. INTRODUCTIE: <i>De kwestie van waarheid</i>	11
II. <i>De stadia van de nihilistische dialectiek</i>	22
1. LIBERALISME.	24
2. REALISME	34
3. VITALISME.	41
4. HET VERNIETIGENDE NIHILISME	53
III. <i>De theologie en de geest van het nihilisme</i>	57
1. REBELLIE: DE OORLOG TEGEN GOD	57
2. HET AANBIDDEN VAN HET NIETS	65
IV. <i>Het nihilistische programma</i>	71
1. DE VERNIETIGING VAN DE OUDE ORDE	72
2. DE TOTSTANDKOMING VAN DE ‘NIEUWE AARDE’.	74
3. DE VORMING VAN ‘NIEUWE MENS’.	77
V. <i>Het nihilisme voorbij</i>	83
APPENDIX: <i>De filosofie van het absurde</i>	98
INDEX	118

VOORWOORD

VAN DE REDACTEUR

In het begin van de zestiger jaren, in een kelderappartement nabij de binnenstad van San Francisco, zat Eugene Rose, de toekomstige v. Serafim, aan zijn met stapels boeken en papieren dossiers bedekte bureau. De kamer was gehuld in een oneindige duisternis, daar er maar weinig licht via het raam naar binnen wist te komen. Een aantal jaren voordat Eugene daarheen was verhuisd, had er een moord plaatsgevonden in die kamer en sommigen beweerden dat er nog altijd een dreigende geest rondzwierf. Maar Eugene, alsof hij deze en de steeds duisterder wordende geest van de omringende stad wilden tarten, had een gehele muur bedekt met iconen voor welke altijd een rode icoonlamp flakkerde.

In deze kamer ondernam Eugene het schrijven van een monumentale kroniek over de oorlog van de moderne mens tegen God, zijn poging de Oude Orde te vernietigen en een nieuwe orde zonder Christus op te richten, het bestaan van het Koninkrijk Gods te ontkennen en in diens plaats een eigen aardse utopie te stichten. Dit project droeg de titel *Het koninkrijk der mensen en het Koninkrijk Gods*.

Slechts enkele jaren eerder was Eugene zelf verstrikt geraakt in het koninkrijk der mensen en had hij daarin zijn lijdensweg moeten bewandelen; ook hij had oorlog gevoerd tegen God. Nadat hij het protestantse Christendom van zijn kinderjaren had afgewezen als zijnde zwak en ineffectief, had hij deelgenomen aan de Boheemse tegencultuur van de vijftiger jaren en was hij de oosterse religies en wijsbegeerten ingedoken welke onderwezen dat God uiteindelijk onpersoonlijk is. Net als de absurdistische kunstenaars en schrijvers van zijn tijd, had ook hij geëxperimenteerd met krankzinnigheid en het afbreken van de logische gedachtegangen als een manier om 'door te breken naar de andere zijde.' Hij las de geschriften van de dwaze 'profeet' van het nihilisme, Friedrich Nietzsche, totdat diens woorden resoneerden in zijn ziel met een elektrisch, brandend vermogen. Aan de hand van al deze

methoden poogde hij met zijn geest de Waarheid of Realiteit te achterhalen; maar zij resulteerden allen in mislukkingen. Hij verviel tot zulk een staat van wanhoop dat, wanneer hij naderhand werd gevraagd het te omschrijven, hij dit louter kon beantwoorden met, ‘Ik bevond mij in de Hel.’ Hij werd dronken en worstelde met de God Wie, zo hij beweerde, dood was, en sloeg met zijn vuisten op de vloer en brulde naar Hem om hem met rust te laten. Eens toen hij beschonken was, schreef hij, ‘Ik ben ziek, zoals ieder mens ziek is die in afwezigheid van de liefde van God leeft.’

‘Atheïsme,’ schreef Eugene in latere jaren, ‘het ware “existentiële” atheïsme dat brandt met een vurige haat voor een ogenschijnlijk onrechtvaardige of ongenadige God, is een spirituele staat van zijn; het is een oprechte poging te worstelen met de ware God Wiens wegen zo onverklaarbaar zijn voor zelfs de meest gelovige des mensen, en is meer dan eens geëindigd in een verblindend visioen van Hem naar Wie de atheïst werkelijk zoekende is. Het is Christus Die werkzaam is in deze zielen. De Antichrist zal niet met name gevonden worden in de grote ontkenneren, maar in de kleine getuigen, bij wie Christus louter op de lippen ligt. Nietzsche, door zichzelf de titel van de Antichrist aan te nemen, getuigde daarmee enkel van zijn intense honger naar Christus...’

In zulk een staat van intense honger vond Eugene zichzelf aan het eind van de vijftiger jaren. En toen, als een plotselinge windvlaag, trad een realiteit toe tot zijn leven welke hij nooit had kunnen voorzien. Richting het eind van zijn leven herinnerde hij zich dit moment:

‘Jarenlang heb ik er gedurende mijn studies vrede mee gehad om enerzijds “boven alle tradities” te staan, en er anderzijds ook op de een of andere manier trouw aan te blijven... Wanneer ik een Orthodoxe kerk bezocht, deed ik dit enkel teneinde een andere “traditie” te bekijken. Echter, toen ik voor het eerst een Orthodoxe kerk binnenstapte (een Russische kerk in San Francisco) gebeurde er iets met mij dat ik tot dan toe in nog geen boeddhistische of oosterse tempel had ervaren; iets in mijn hart zei mij dat dit “thuis” was, dat mijn zoektocht ten einde was gekomen. Ik wist niet exact wat dit betekende, want de kerkdienst kwam mij nogal vreemd over en werd gehouden in een vreemde taal. Ik begon met grotere regelmaat Orthodoxe kerkdiensten bij te wonen en werd mij geleidelijk bekend met haar taal en haar gebruiken... Terwijl ik mij blootstelde aan de Orthodoxie en de Orthodoxe mensen trad er een nieuw idee mijn bewustzijn binnen: dat Waarheid niet louter een abstract idee was dat gezocht werd door de geest, maar iets persoonlijks—een Persoon zelfs—dat gezocht en geliefd werd door het hart. En dat is hoe ik Christus ontmoette.’

Terwijl hij in zijn kelderappartement werkte aan *Het koninkrijk der mensen en het Koninkrijk Gods*, probeerde Eugene nog steeds te beseffen wat hij had ondervonden. Hij was nietsvermoedend de Waarheid in het Onvervalste Beeld van Christus tegengekomen, zoals deze in de Oosters Orthodoxe Kerk behouden is gebleven, maar hij hunkerde ernaar om toe te treden tot wat hij het ‘hart der harten’ van die Kerk noemde, haar mystieke dimensies. Hij had een verlangen naar God, een wanhopig verlangen. Zijn geschriften uit deze periode dienden als een soort catharsis voor hem: een manier om te *verrijzen* uit de onwaarheid, uit de ondergrondse duisternis en richting het licht. Ofschoon zij, nog veel meer dan zijn latere werken, filosofisch van toon zijn, waren deze eerdere geschriften geboren uit een intens lijden dat nog steeds uiterst vers in zijn ziel te voelen was. Het was niet meer dan natuurlijk dat hij veel meer zou schrijven over het koninkrijk der mensen, waar hij zijn gehele leven in geleden had, dan over het Koninkrijk Gods, waar hij tot dan toe louter een glimp van had opgevangen. Hij aanschouwde het Koninkrijk Gods vooralsnog door de lens van het koninkrijk der mensen.

Van alle veertien hoofdstukken welke Eugene van zins was te schrijven voor zijn *magnum opus* (zie de beoogde hoofdlijn van het boek op p. 97), werd enkel het zevende in diens volledigheid uitgetypt; de rest zal voor altijd in zijn handgeschreven aantekeningen verblijven. Dit zevende hoofdstuk, welke wij hieronder aan u presenteren, behandelde de filosofie van het nihilisme.

Nihilisme—het geloof dat er niet zoiets bestaat als Absolute Waarheid, dat alle waarheid relatief is—is, zo beaamde Eugene, *de* standaardfilosofie van de twintigste eeuw: ‘Het is, in onze tijd, zo wijdverspreid en alomtegenwoordig, is heden ten dage zo grondig en diep doorgedrongen in de geest en het hart van ieder mens op aarde, dat er niet langer een “front” bestaat waarop ertegen gestreden kan worden.’ De kern van deze filosofie, zo zei hij, werd ‘het best tot uitdrukking gebracht door Nietzsche en een personage van Dostojevski met de uitspraak: “God is dood, derhalve wordt de mens God en is alles mogelijk.”’

Op basis van zijn persoonlijke ervaringen geloofde Eugene dat de moderne mens niet volledig tot Christus zal kunnen komen totdat deze zich allereerst bewust wordt van hoe ver hij en zijn maatschappij bij Hem vandaan zijn gevallen, dat wil zeggen, totdat hij het nihilisme eerst zelf in de ogen heeft gekeken. ‘Het nihilisme van onze tijd leeft in allen,’ zo schreef hij, ‘en zij die er niet voor kiezen om, bijgestaan door God, ertegen te vechten in naam van de volledigheid van het Zijn van de levende God, zijn er reeds volledig door opgeslokt. Wij zijn naar de rand van de afgrond van het niets

geleid en wij zullen, of wij al dan niet zijn ware aard erkennen, door onze affiniteit voor het alomtegenwoordige niets binnenin ons, er zonder enige hoop op verlossing volledig door worden overweldigd—tenzij wij ons met vol en stellig geloof (dat, twijfelende, niet twijfelt) vastklampen aan Christus, zonder Wie wij waarlijk niets zijn.’

Als schrijver voelde Eugene dat hij zijn tijdgenoten terug moest roepen van de afgrond. Hij schreef niet enkel uit zijn eigen verlangen naar God, maar tevens uit zijn bezorgdheid om anderen die ook naar Hem verlangden—zelfs zij die, zoals hij zelf ooit had gedaan, God de rug toekeerden of oorlog tegen Hem voerden uit hun diepe, innerlijke verlangen naar Hem.

Uit zijn hartenleed, uit de duisternis van zijn voormalige bestaan, spreekt Eugene tot de hedendaagse mensheid die zichzelf in eenzelfde leed en duisternis bevindt. Nu, bijna een halve eeuw nadat hij dit werk op papier zette, in een tijd waarin de krachten van het nihilisme en het antichristendom nog dieper in iedere vezel van onze maatschappij zijn doorgedrongen, zijn Eugenes woorden belangrijker dan ooit tevoren. Doordat hij het nihilisme in hemzelf onder ogen heeft gezien en het heeft verslagen, is hij in staat ons te helpen te voorkomen dat wij door deze zielvernietigende geestesgesteldheid worden gevangengenomen, en ons te helpen ons vast te klampen aan Christus, de eeuwige en vleesgeworden Waarheid.

—Hiëromonnik Damascene (Christensen)
St. Herman of Alaska Monastery

VADER SERAPHIM ROSE

GODS OPENBARING
AAN HET
MENSELIJK HART

U I T G E V E R I J O R T H O D O X L O G O S

www.orthodoxlogos.com

'Wat betekent nihilisme?' schreef Friedrich Nietzsche. —Dat de hoogste waarden aan waarde inboeten. Er is geen doel... Er is geen waarheid, geen "ding-van-zichzelf." *Er is geen antwoord op de vraag: "waarom?"*

In 1962, ondernam de jonge Eugene Rose het schrijven van een monumentale kroniek over de ontkenning van Waarheid in het moderne tijdperk. Van de honderden pagina's aan materiaal welke hij voor dit werk verzamelde, is enkel dit essay, over het nihilisme, in zijn volledigheid aan ons nagelaten. Hierin onthult Eugene

Eugene aan ons de kern van al het moderne denken en leven—de overtuiging dat alle waarheid relatief is—en laat hij ons zien hoe deze overtuiging in onze tijd in de praktijk is gebracht. Nu, bijna een halve eeuw nadat hij dit werk op papier zette, zijn Eugenes woorden belangrijker dan ooit tevoren. Hij zet duidelijk uiteen waarom hedendaagse ideeën, waarden en opvattingen—de 'tijdgeest'—zich in hoog tempo in de richting van morele anarchie begeven, terwijl de filosofie van het nihilisme dieper tot de vezels van onze maatschappij doordringt. Nietzsche had het bij het rechte eind toen hij voorspelde dat de twintigste eeuw 'de triomf van het nihilisme' zou inluiden.

Enkele jaren na het schrijven van dit essay, werd Eugene een monnik in de bergen van Noord-Californië waar hij de naam Vader Serafim droeg. Hoewel hij zijn gehele leven in Amerika heeft gewoond, is hij, na zijn overlijden, een van de populairste spiritueel-filosofische schrijvers in Oost-Europa geworden.

'Ik herinner mij dat toen ik een aantal jaren geleden Nihilisme voor het eerst las, zonder ook maar iets te weten van Vader Serafim, ik het een fascinerend maar extreem boek vond. Wild, zelfs. Voor lange tijd geloofde ik dat het modernistische rationalisme enkel gerepareerd hoefde te worden, dat het met enkele aanpassingen weer op het rechte pad geleid kon worden. Aanvullende lectuur en recente ervaringen, echter, hebben mij doen realiseren dat de situatie vele malen erger is, en dat wat mij eerst wild leek, in werkelijkheid niets meer is dan nuchter gezond verstand.'

—Philip E. Johnson, hoogleraar recht, emeritus,
Universiteit van Californië te Berkeley en auteur van
Darwin on Trial en *The Wedge of Truth*

UITGEVERIJ ORTHODOX LOGOS
ISBN: 978-9-49222-411-8
TILBURG, NEDERLAND